

Vývoj městských jatek v Ostravě po roce 1989

Městská jatka se pro svou architektonickou hodnotu a pohnutou historii stala jednou z památkově chráněných ikon Ostravy. Ještě prvorepubliková chloubka města se proměnila ve zchátralý symbol chybného politického rozhodnutí. Budoucí konverze technické památky z konce 19. století bude mít zásadní roli při vývoji celé okolní čtvrti v jádru města.

Čtvrt století chátrající městská jatka převzal na počátku 90. let do své správy městský obvod Moravská Ostrava a Přívoz, který pro areál neměl vhodné využití. V roce 1995 jatka včetně okolních pozemků o rozloze dvou hektarů prodal nadnárodní společnosti Bauhaus, která měla záměr postavit v centru města svou prodejnu. Firma přislíbila, že kulturní památku opraví do dvou let, což se nestalo nikdy. Prodejní smlouva mezi obvodem a společností totiž neobsahovala žádný závazek rekonstrukce historických jatečních budov.

Bauhaus postavil vedle jatek hobbymarket, a z lukrativní lokality vytvořil „vnitřní periferii“ města. Provedl též rozsáhlou demolicí, při níž navzdory nesouhlasu ostravských památkářů padla k zemi historická aukční hala jatečních zvířat, která uvolnila místo parkovišti. V areálu tehdy zůstaly zachovány cenné budovy z režného zdiva – stará chladárna z roku 1890, hovězí porážka z roku 1892, vepřová porážka a chladárna s věží z roku 1902. Firma iniciovala zpracování architektonické studie na propojení těchto budov s novostavbou hobbymarketu, ale památkáři ji zamítli. Nepřijatelná pro ně byla obřít hmota objektu, v níž by se obestavěná jatka ztratila, a také porušení urbanismu celé lokality. Památkově chráněná jatka nadále viditelně chátrala, ačkoli jejich nový majitel – společnost Janáčkova 22, vlastnický blízka firmě Bauhaus – uváděl, že do údržby investoval miliony korun. Tuto informaci ale nemohl nikdo nezávislý potvrdit, protože firma na konci 90. let celý areál oplotila a neumožnila do něho vstup městským úředníkům ani expertům z Národního památkového ústavu, aby zkontrolovali aktuální stav. „Zákaz vstupu“ platil více než desetiletí.

Devastace městských jatek pokračovala i po roce 2000. Po deseti letech od jejich prodeje se zřítil strop památkově chráněné budovy s věží z roku 1902. Tato událost spustila lavinu protestů veřejnosti a zájmu regionálních médií, pod jejichž tlakem nakonec vlastník jatek střechu částečně opravil. Tématu se dlouhodobě věnovala například novinářka Petra Sasínová. V roce 2005 do kauzy jatek vstoupil nezávislý klub Fiducia, jehož majitelka Ilona Rozehnalová byla členkou občanského sdružení Za starou Ostravu. Mezi jeho další zakladatele patřili pedagožka Olga Slámová, novinářka Marta Pilařová či teoretik umění Martin Strakoš. Sdružení pořádalo veřejné besedy a v roce 2006 i protestní kampaň Bojkotuj Bauhaus – šance pro jatka! Vyzývalo, aby lidé nenakupovali v obchodním řetězci společnosti Bauhaus, a projevíli tím nesouhlas s postojem firmy ke kulturní památce. Cílem bylo donutit ji, aby jateční budovy důstojně opravila. Záchrana památky se ale nekonala, naopak v roce 2010 byla kvůli špatnému technickému stavu zbořena hovězí porážka z roku 1892 bez ohledu na to, že městská jatka byla kulturní památkou jako

celek. Firma se dlouhodobě snažila komplexní památkovou ochranu jatek zpochybnit, v roce 2015 ji ale potvrdilo ministerstvo kultury.

Zájem široké veřejnosti o osud ohrožených jatek neutichal, což se ukázalo například v krajské anketě zpravodajského portálu iDNES.cz v roce 2012. Městská jatka získala největší počet hlasů jako nejdůležitější kulturní památka v Moravskoslezském kraji, kterou je potřeba co nejrychleji opravit. Také ostravská kulturní obec pokračovala s akcemi, na nichž připomínala žalostný stav a nejistou budoucnost jatek. Na aktivity sdružení Za starou Ostravu navázal spolek Za krásnou Ostravu, který mimo jiné připravil v roce 2015 happening Kulturní jatka?! včetně venkovní výstavy a instalace „zdi nářků“.

Změny v novodobé historii jatek odstartoval rok 2013, kdy společnost Bauhaus svou prodejnu zavřela a nabídla zchátralá jatka k odkupu. Podmínkou prodeje kulturní památky byl také prodej samotného hobbymarketu a okolních pozemků za 100 milionů korun. Město projevilo o odkup zájem, nakonec se ale s firmou nedohodlo na přijatelných podmínkách. Zásadní obrat nastal v roce 2015, kdy nové vedení města deklarovalo svůj zájem areál jatek odkoupit a provést jeho konverzi na městskou galerii. Vytvořit z jatek kulturní centrum bylo tématem diskuzí už od počátku 21. století. Uvažovalo se o ateliérech Fakulty umění Ostravské univerzity či knihovně věnované spisovateli Jaromíru Šavrdovi, po vzoru pražské Knihovny Václava Havla. V témž roce se brány jatek konečně otevřely – na základě ministerského rozhodnutí musel vlastník umožnit vstup do celého areálu zástupcům města či památkářům.

V polovině roku 2016 město odkoupilo areál jatek i přilehlý hobbymarket s parkovištěm se záměrem vytvořit z jatek důstojné sídlo městské galerie současného umění PLATO Ostrava. Do té doby by měla galerie užívat prostory hobbymarketu, do něhož se přesune po nutných úpravách interiéru. Znalecký posudek stanovil hodnotu areálu na částku převyšující 90 milionů korun. Navzdory kritice prodejní ceny ze strany opozice schválili zastupitelé (s převahou jednoho hlasu) jeho odkup za 80 milionů. Vedení města chce zahájit konverzi jatek do konce svého volebního období. Proto na začátku roku 2017 vyhlásilo mezinárodní architektonickou soutěž, v níž zvítězil návrh pražského ateliéru Petr Hájek Architekti.

Hana Halfarová, květen 2017

Pozn. S vítězným pražským studiem Petr Hájek Architekti se město nedohodlo na podobě smlouvy. Do jednacího řízení bez uveřejnění na zpracování projektu, které následovalo po architektonické soutěži, se městu přihlásilo jen vítězné studio a polské studio KWK Promes Roberta Konieczného, které se umístilo na třetím místě. Studio, které bylo v soutěži na druhém místě, do jednacího řízení svůj projekt nepodalo. Konverze jatek se uskuteční podle návrhu Roberta Konieczného. [Dita Eibenová, září 2019]